గోరంతగొప్ప

మా ఊరికి, దేశంమీద, పేరుంది. మా దొడ్డ పేరుంది: కొందరు పెద్దలు ఊరువిడిచి దేశంమీదికిపోయి పేరు తెచ్చారు.

కొందరు పెద్దలుకానివాళ్ళు, ఎటూ పోనివాళ్ళు, పోలేనివాళ్ళు అక్కడే ఉండి, ఊరికి పెద్దరికం యిచ్చారు.

వాళ్లెవరు...శ్రీమంతులుకారు, జన్మంతా దరిద్రులు

సిరిరా, మోకాలొడ్డిన – వివేకులు.

ఓ మిఠాయికొట్టు అసామీ, ఓ యిడ్డెన్లమ్ముకునే కోమటి, ఓ దూదేకుల సాయిబూ, ఓ ముసలి బసవన్నా, ఓ అంగవస్త్రం బ్రాహ్మడూ, ఓ పడుచు వేశ్యా, ఓ కాపుకుర్రాడూ, బొమ్మలు చేసుకునే ఓ ముచ్చీ.

మిఠాయి కార్ఖానా అసామి–రామాంజయ్య.

గీరనామం పెట్టుకునేవాడు...ఎప్పుడూ నవ్వుతూ ఉండేవాడు.

అలయంలో స్వామివారిని, భక్తిశ్రద్ధలతో ముప్పొద్దులూ సేవించడం మానక పోయినా...మనుషులంటే మా భక్తి... వాళ్ళు తనకు ప్రత్యక్ష దైవాలుట. సరుకు, మహారుచిగా, శుచిగా, చేసేవాడు. దగ్గిరుండి చేయించేవాడు. చూలింతకు గాని, బాలెంతకుగాని, పడిలేచిన వాళ్ళకుగాని, పళ్ళు లేనివాళ్ళకుగాని, రామాంజయ్య తొక్కుడు లడ్డూ అంటే ప్రాణం. ఉన్నవాళ్ళు, కొనుక్కునేవాళ్ళు, శక్తిలేనివాళ్ళు, చేజాపేవాళ్ళు అందరికీ కడుపు నిండేది.

ఇంత వ్యాపారం జేస్తూంటే – అసామికేం మిగిలేది? పొట్ట గడిచేది! ఏడాదికోసారి సముద్ర స్నానాలప్పుడు ఓ పది కరుకులు మిగిలితే, అది – తనది కాదు. రంగడి సొత్తు...పుట్టినప్పుడు ఎలా పుట్టాను? ఆ రంగడు రమ్మంటే ఎలా పోతాను? నన్ను తలచుకోరా అని, పుటక యిచ్చాడు – నరులను సేవించరా, అని, ఈ దేహం ఇచ్చాడు – చాలు! – అనేవాడు. కాస్త తీరిక అయితే చాలు, పోయి, రంగనాయక స్వామి అలయం ముందు కూర్చునేవాడు.

అక్కడ ఓ బసవన్న ఉండేవాడు. అలయం ముందు ఎప్పుడూ, గస్తీ తిరుగుతూ ఉండేవాడు. చేత ఇంత మిఠాయి పట్టుకెళ్ళి గంగడోలు నిమురుతూ, దానికి పెట్టేవాడు రామాంజయ్య.

రామాంజయ్యకు, ఒక్క కొడుకు. తండ్రంత కొడుకు పుట్టినా, పదిమంది బ్రాహ్మణుల పెట్టుండేవాడు. పసిపిల్లలంటే తగని ప్రాణం. దారివెంబడి పోతూంటే ... ఏ ఇంట్లోంచన్నా, పసిపిల్ల ఏడుపు వినబడితే చాలు, గబగబ లోపలికి వెళ్ళి, స్వతంత్రంగా, ఆ బిడ్డను ఎత్తుకుని, అటూ యిటూ తిప్పి పోరు మాన్పేవాడు.

వాడు, చేతిలోకి దీసుకుంటే సరి, ఎంత రాకాసి గంపైనా యిట్టే నవ్వేది. "అలాగే నవ్వుతూ ఉండవే అక్కాయ్..." అని, ఆ బిడ్డను తల్లి చేతికి యిచ్చేవాడు. వాడికి, చిన్నగానీ, పెద్ద కానీ, ఒక్కటే వరుస. అన్నాయ్, అక్కాయ్...మరో పిలుపు పిలిచి ఎరుగడు.

మా ఊరి బజారుకు, పక్క గ్రామాలనుంచి, యిటు తూర్పు నుంచీ, అటు దక్షిణాన్నుంచీ, కూరల కావిళ్లూ, గంపలూ తెల్లారేసరికి వచ్చేవి. ఆ మొగదలా, యీ మొగనూ, పోలీసు జవానులు, కాచుకుని ఉండి, కూరల వాళ్ళు అక్కడ చెరువు గట్టున – చద్దన్నాలు తినేప్పుడు, అడగడం, వాళ్లు గంపకో కాయ ఇవ్వడం మామూలు. ఇచ్చినందువల్ల, వాళ్ళకు ఏ బాధా లేదు; వాళ్ళకు వీళ్ళపోరూ లేదు. ఎంతకాలంనుంచో అలానే జరుగుతూ వస్తూంది. కాని, అధికారులు, ఎల్లకాలం ఒకళ్లే ఉండరుకదా! వెనుకటి హయాంలో అయితే, అక్కడివాళ్ళకు అక్కడే నౌకరీలు కావడం, చేసినన్నాళ్లూ చేసి, వాళ్లు అక్కడే పింఛను పుచ్చుకోవడం అంటూ ఉండేది. తెల్లారి లేస్తే, తెలిసిన మొగాలే కనుక, ఏ రొష్టూ ఉండేదికాదు. రాను రాను, ఆ పద్ధతి పోయి, – బదిలీలంటూ వచ్చి పొరుగూరి జనాభా చేరడంతో కొంచెం రద్దీ ఏర్పడ్డది. కొత్తగా వచ్చిన హెడ్డు తినమరిగినవాడు. అతడి చేతిక్రింద అలాటివాళ్లే తయారు కావడంతో, కాయా కసురుకు చేజాపడంపోయి, ధిమాకీగా, బేడా, పావలా నిలవేసి వసూలు చేయడం ఆరంభించారు. విసుక్కుంటూనో, నసుక్కుంటూనో వాళ్ళు యిస్తూనే వచ్చారు. అంతటితోన్నా వాళ్ళు వూరుకున్నారా? అది అలుసై గంపకింత, కావిడికింతా అంటూ, పన్ను వేయడం ప్రారంభించారు. అందుకూ వాళ్ళు నోరెత్తలేదు. మన కర్మం గామోలు అనుకున్నారు, యిచ్చారు.

అలా, యివ్వడమే తప్పయింది. ఇవాళ యిచ్చుకోలేను బాబూ అంటే, చేయి చేసుకోవడం ప్రారంభించారు. వాళ్ళు అందుకూ పడ్డారు. మరి, మొరెట్టుకునేందుకు దిక్కేడ?–

కార్ఖానాకు కావలసిన పచ్చిమిరపకాయలూ, అల్లం, కొతిమిరాకూ, వతనుగా, అక్కడికి మూడు కోసుల్లో ఉన్న ఉల్లిపాలెంనుంచి, కాపు మనిషి ముసలయ్య పట్టుకొచ్చేవాడు. ఆవాళ రాలేదు, మర్నాడు రాలేదు, ఏమా అని, రామాంజయ్య కొడుకు అక్కడకు వెళ్ళి చూడగా, ముసలయ్య మొగం అంతా వాచిపోయి, పడుకుని ఉన్నాడు. వీడిని చూసి, నా బతుకీకాడికి వచ్చింది రంగయ్యా! అని, వలవల్లాడినాడు. నీకేం భయంలేదు, రేపు రా: నే నెదురొస్తాలే, అని చెప్పి చక్కా వచ్చాడు.

హెడ్డు స్టేషనుకు, ఓ సందు వెంబడివస్తాడు: వీడు, అక్కడ కాచాడు. మరియాదగానే అడిగాడు. ఇదేం మరియాదయ్యా! అని. హెడ్డు మొండిగా జవాబు చెప్పాడు...నోరెత్తితే, నిన్నూ తంతానన్నాడు. వీడు అప్పటికీ నిదానించాడు: హెడ్డు అది చూచి రెచ్చిపోయి, వీడి కులాన్నీ, వీడి అబ్బనీ తిట్టాడు.

వీడిక ఉండబట్టలేకపోయినాడు. పట్టుకుని, ఏకీలు కాకీలు తీసి, బండమీద వేసి, మనిషిని సాయమిచ్చి, ఆస్పత్రికి పంపించాడు. అక్కడ, ఫలానావాడు పట్టుకు చిదగ్గొట్టాడని చెప్పడం నామోషీ అనిపించి, ఎద్దులు తరుముకొస్తే – వంతెనమీంచి పడ్డానని, నమోదు చేయించుకున్నాడు హెడ్డు.

రంగయ్య అక్కడనుంచి అటు పోయినాడు.

చెరువుగట్టున కావిడీ, గంపా దిగి ఉంది...జవాన్లూ ఉన్నారు: ఒకరో యిద్దరో. వీడు, కావిడిబద్ద తిరగేశాడు. ఆ డబ్బక్కడ పెట్టించాడు. ఎర్రటోపీవాడిక్కడకు వచ్చాడో, కోటప్పకొండ తిరణాళ్ళలో గోపిరెడ్డి ఏంజేశాడో...అదే యిక్కడా జరుగుతుందన్నాడు. పోయి మీ పెద్దతో చెప్పకోండన్నాడు.

రామాంజయ్యకు ఇది తెలిసింది. "ఛీ నీవేం మనిషివిరా..." అన్నాడు. వీడు వివరించి చెప్పాడు. "అలనా పాలనా జేసేందుకు ఆ రంగడుండలా! మద్దిన నీ వెవడివిరా...మ్హారుమనిషి...మనకు దేవుడుగాడ్రా? నిన్నిల్లాగే పెంచాన్రా నేను?" అన్నాడు, రామాంజయ్య. వీడు నోరెత్తలా.

జవాన్లు పోయి పెద్దతో మొరెట్టుకున్నారు. వీడిని ఏలాగైనా, లోపలికి తోయించేయాలనుకున్నారు. శివంగ సంబరాల్లో, పారువేట ఉత్సవంలో వీడిని పట్టేయచ్చనుకున్నారు...కాని, ఎందువల్లనో, ఎంత గాలించినా వీడక్కడ తగల్లా...యిది పనికాదూ, అనుకొన్నారు...

ఓనాడు, ఉదయం, రంగయ్య, రంగనాయకస్వామి ఆలయానికి పోతూండంగా, వీధిలో, ఓ అరుగుమీద, ఓ ఆడకూతురు...పిల్లను ఒళ్ళో పెట్టుకుని కూచుంది...పిల్ల పోరెడుతూంది. రంగయ్య అక్కడకు ఉరికి బిడ్డనందుకున్నాడు –

రంగయ్యా...బిడ్డకు, వత్తులు ఒరుసుకుంటున్నాయి. పట్టుబలవంతాన తీశాను. అందుకూ యీ పోరు. నీవొచ్చావు గనుకకాని. మద్దివేళదాకా...కాళ్లా చేతులా నిలిచేది కాదు...పోతూపోతూ, కంసాలి పైడయ్యకు యీ వత్తులిచ్చి ఓ వీసం సాగ్గొట్టమందూ...మా మనిషొస్తాడని చెప్ప...అంది...

అలాగేపట్టుకు, ఇవతలకు రెండడుగులు వేయడం...ఆ ఆడకూతురు వెనుకనుంచి దొంగ దొంగ! – అని అరుచుకుంటూ వీధినిపడటం...జవాన్లువచ్చి కమ్ముకోవడం... రంగయ్య యింట్లో జొరపడి, తొట్టెలో బిడ్డచేతులవి ఊడబెరుక్కు పోతున్నాడని, ఆ ఆడకూతురు వాజ్మూలమివ్వడం...వెంటనే విచారణంటూ ఒహటి జరగడం... రంగయ్యకు, ఆరుమాసాలు కఠినశిక్ష పడటం – ఆ యిలాకావారి నిర్వాకంగావడంతో, నిముషంలో జరిగిపోయింది... ఊళ్లో అందరూ, ముక్కుమీద వేలేసుకున్నారు. రామాంజయ్య...రంగా! అన్నాడు:

రాజమహేంద్రవరం, తీసుకు వెళ్లేటప్పుడైనా, – తండ్రినీ బిడ్డనూ చూసుకోనివ్వలేదు...యిలాకావారు:

ఆరుమాసాలూ గడిపి, తిరిగి వచ్చాడు...రంగయ్య: ఇంటికి రాలేదు: రంగడి గుడిలో కూర్చున్నాడు...ఆ పూట: రామాంజయ్య కోవెలకుపోయి, కొడుకును చూసి నవ్వాడు...నా మొగం చూడగానే సీతామ్మవారంటి ఆడకూతురికి, అబద్ధమాడాలనిపించింది...ఇక నా మొగం ఊళ్లో చూపించను. యీ బసవన్నతోపాటు, రంగణ్ణే నమ్ముకుని ఇక్కడే పండుంటా...వాడితోబాటు, నాకూ సంజెపూట – యింత పడేస్తుండు...అన్నాడు:

కాని, అలా జరుగలేదు: యిలాకావారు ఉండనివ్వలేదు...మళ్ళీ ఏదో మీదవేసి, అక్కడికే పంపించారు...

అలా,...పదేళ్లు...రావడం, మళ్ళీ పోవడం...

అక్కడ, వాళ్ళు పెట్టిన తిండితో, కొట్టిన దెబ్బలతో మనిషి చివికిపోయి నాడు...ముప్ఫయి ఏళ్ళకే...అరవై దాటిన వృద్ధయినాడు...అంతలో యిలాకావారికీ, విసుగొచ్చిందేమో...అప్పై, వాడు భూమీ్మదున్న నాలుగేళ్ళూ... రంగయ్యజోలికి ఎవరూ రాలా—

యీలోపుగా, ఆ పెద్దగారు, మరో సాలుకు ఫించన్ పుచ్చుకుంటాడనగా, తలవని తలంపుగా, దారిని పోయేది తలకు చుట్టుకోవడం...ఉద్యోగం ఊడటం...జరిగింది...ఆ పెద్దు...పిల్లాపాపా ఉన్నవాడు కావడంతో యిన్నాళ్ళూ రెండుచేతులా పోగుచేసినా, కార్యాలకంటూ కరమ్మతులకంటూ ఉన్నదీ — మన్నదీ అయిపోయి, రేపెల్లాగా, అనే స్థితికి వచ్చాడు.

ఆ సంగతి, తెలియడంతోనే, రామాంజయ్య పెద్దు గారింటికి వెళ్ళాడు:

పనిపోయినా, ఖాళీచేసేందుకు, యిలాకావారు గడువియ్యబట్టి, పెద్దు ఇంకా ఉన్న ఇంట్లోనే ఉంటున్నాడు:

రామాంజయ్యను చూశాడు: ఎగతాళి చేయడానికి వచ్చాడేమో ననుకుని, తాటిప్రమాణం లేచాడు:

ఆయన తొణకలేదు, బెణకలేదు: ఆ మంచంమీద పెద్దుగారి పక్కనే కూర్చుని, "అయ్యా, వెంకటప్పయ్యా! మీమీద నాకు కోపంలేదు...గేలి చెయ్యరాలేదు: నా బిడ్డ బాగోగులు, ఆ రంగడివి...నీవుమటుకు ఏంజేశావ్...భద్రాద్రి రామదాసటూ...మా రంగయ్యటూ... మనిషికి మనిషి మేలుచేస్తాడుకాని, కీడుచేస్తాడా—! అలా అనుకుంటే తప్పకాదా?...ఆ నౌకరీ, యింతకాలం చేశావ్...ఇంకెంత కాలం?...మానుకోవడం మంచిదే అయింది...నాకూ మనిషి అవసరం ఉంది: ఆ కార్ఖానా నీవు జూసుకుంటానని చేతులో చెయ్యేస్తే...నాకా చింత వదలిపోయి...హాయిగా గుళ్లో కూర్చుంటాను. నాకీసాయం చేసిపెడుదూ!—" అన్నాడు:

వెంకటప్పయ్య...శీతజ్వరం పీడిస్తున్న వాడికిమల్లే వణికిపోయి..."నీ కొడుకు నాకు బుద్ధి చెప్పాడు. నేను కచ్చకట్టాను. రంగయ్య బతుకలా చేశాను. నీవు కాదన్నా, అదంతే. కనకనే నా గతి యిలా అయింది, కావల్సిందే.

ఇంట కాచిపోసే దిక్కులేదు. వీడొక్కడున్నాడు. పింఛ నుచ్చుకుని ఏ కూతురి దగ్గరో పోయుందా మనుకున్నా... యిప్పుడు ఎలా పోను? కూతురు మనదైతే, అల్లుడు మనవాడా? డిస్మిస్సై వచ్చి మామ తన నెత్తికెక్కితే... ఆదరిస్తాడా?

పోనీ, పిల్లవాణ్ణి పంపేద్దామా అంటే వీణ్ణి మటుకూ తిన్నగా చూస్తారని నమ్మకం ఏమిటి?

నేనూ, వీడూ ఏం కావాలా అని, అదే దిగులు.

ఇహ నాకేం దిగులూ లేదు.

నా బిడ్డను నీకప్పగిస్తా. పెంచి పెద్దవాణ్ణిచెయ్. నా బుద్ధులు రాకుండాచెయ్. రామాంజయ్యా! నీకు నీ కొడుకును కాకుండా చేశాను. అయినా — నీవు దేవుడంటివాడివి...గనుక నా బిడ్డను బాగుచేస్తావు! —

నేనంటావా...నలుగురిలో ఎలా తల ఎత్తుకు తిరగమంటావ్!

నా పాపం నాకు తెలియదా? ఏ కాశో పోతాను.

నన్ను పోనీయ్..."అని బ్రతిమాలుకుని, బిడ్డ నప్పగించి తనదారి తాను చూసుకున్నాడు వెంకటప్పయ్య.

రామాంజయ్య...అప్పయ్యకొడుకును. తన కొడుకులాగానే చూచుకున్నాడు. రంగయ్య విడుదలైవచ్చి వాడిని తనతోడబుట్టినవాడే అన్నంత ఆపేక్షగానూ చూశాడు.

"అయ్యావ్! మన రంగడేంజేశాడో నీకు ఎరుకలేదులే. ఇన్నాళ్ళూ కోవిల్లో ఉన్నాడనుకుంటివా? లేడు...నాతోనే కదిలొచ్చి, యింతకాలం నాకు తోడున్నాడు...అన్నవేళా కంటిమీదుండేవాడు.

ప్రజల్లో ఉంటే పదేళ్లే...అక్కడుంటే వెయ్యేళ్ళు వాణ్ణి కొలుచుకున్నట్టయిందయ్యా! వాడల్లా, పిలిస్తే పలికాడయ్యా!

నాలాటి నా అన్నలున్నారు. వాళ్ళకూ తోడుండు రంగా – అని మొక్కుకున్నానయ్యా! నా మాట వాడు వింటాడో వినడో. నీవు చెప్పి చూడవయ్యా..." అన్నాడు, రంగయ్య యింటికి రాగానే రామాంజయ్యతో.

"ఎక్కడుండాలో వాడికి తెలియదట్రా అయ్యా! వాడికి మనిషిమీద ఉండదుట్రా" అన్నాడు రామాంజయ్య.

రంగయ్య మళ్లీ ఎవరితో మాట్లాడలేదు. ఎప్పుడూ నవ్వుతూండేవాడు. ఎవరన్నా, ఎన్నడన్నా పలుకరిస్తే ఎగిరిగంతేసి "రంగా" అని పకపక లాడుతూ పరుగెత్తేవాడు.

రంగయ్యను యిలాకావారు రాజమహేంద్రం పంపిన మరుక్షణంలో బసవన్న అక్కడనుంచి లేచిపోయినాడు. చల్లబజారులో పడుకునేవాడు. ఊరంతా, ఏ వాడను చూసినా తానే అన్నట్టు తిరిగేవాడు. రంగయ్యలేని అన్నేళ్లూ అంతే.

రంగయ్య తిరిగి వచ్చాడు. యిద్దరూ కలిసి తిరిగేవారు. కలసి రంగడి కోనేట్లో స్నానం చేసేవారు. పవలూ, రాత్రీ ఎప్పుడూ యిద్దరూ ఊరిమీదే ఉండేవారు.

అలా ఒక్క ఆర్నెల్లు జరిగింది. రంగయ్య ఆనాటి కానాడు శుష్కించిపోతున్నాడు, రామాంజయ్య యిహ పట్టలేక ముచ్చి బసవయ్య దగ్గరకు పరిగెత్తుకువెళ్ళి వెంటబెట్టుకు వచ్చాడు. బసవయ్యంటే ధన్వంతరే.

బసవయ్య వచ్చాడు – చూశాడు – నవ్వాడు. "రామాంజయ్యన్నా...రంగణ్ణే నమ్మాడు. ఆ రంగడే వీడికి ఔషధ మిస్తున్నాడు. త్వరలోనే భవరోగ విముక్తుణ్ణే చేస్తాడు" అన్నాడు. రంగయ్య, "రంగా" అనేందుకుకూడా ఓపికలేనివాడల్లా ఎగిరి గంతేసి, రంగా అని మూడు వాడలు వినబడేటట్టు పలికాడు.

మర్నాడు మామూలుగానే కోనేటికి స్నానానికి పోయినాడు. బసవన్న తోడున్నాడు. యిద్దరూ మునిగారు. బసవన్న ఒక్కడే పైకి లేచాడు. రంకెలు వేసుకుంటూ రామాంజయ్య దగ్గరకు వెళ్ళాడు, ఆయనకు అర్థమయింది.

రంగయ్య ఊరేగింపుగా, ఊరు విడిచిపోతుంటే, బసవన్న వెంట నడిచి రంగా, రంగా అని రంకెలు వేసుకుంటూ సాగనంపాడు.

బసవన్నకు ఆనాటినుంచీ ముసలితనం వచ్చింది. రామలింగేశ్వర ఆలయం ముందుకు, గడ్డిమోపులవాళ్ళు వస్తూ, వస్తూ ముందో పట్టెడు పరకలు వేసి వెళ్లేవారు. అవన్నీ ఒక మేటి అయేది. తినేందుకు చుట్టూ మేకలు జేరేవి... బసవన్నతో ఆడుకునేవి.

సర్వసాధారణంగా మా ఊరి పెద్దలు, దేశం తిరిగి వచ్చి అక్కడ ఎప్పుడో ఒకనాడు బహిరంగసభ చేసేవారు. వారివెంట ఉండే అనుయాయిగణం ఓ పెద్దో పరకో, – తప్పనిసరిగా వారూ, – బల్లా, కుర్చీ తెచ్చి వేసిన కూలీవాడూ, దీపాలు మోసుకొచ్చినవాళ్ళూ పోను...అన్నేళ్లూ అన్ని ఉపన్యాసాలూ శ్రద్ధగా ఆలకించింది..బసవన్న ఒక్కడే! స్వరాజ్యం వచ్చేముందే వారూ కైవల్యానికి పోయినారు.

రంగయ్యకు భవబంధ విమోచనం ప్రాప్తించిన మరునాడే రామాంజయ్య కార్ఖానా పనివాళ్ళకు పంచిపెట్టి వెంకటప్పయ్య కుమారుణ్ణి వాళ్లకు అప్పగింత పెట్టి, కార్ఖానా అంటిపెట్టుకున్న కొబ్బరితోటలో తగుపాటి చెరువు తవ్వించి రంగడి విగ్రహం ముందుంచుకుని, అక్కడే ఉండేవాడు. రామాంజయ్య మరి మిఠాయి చెయ్యలేదు...ఎవరికీ పెట్టాలేదు.

కాని, గ్రామంలో పిల్లలకు, ఆ కొరత లేకుండా తలారివారి చిన్నవాడు... వెన్నవంటి మిసమిసమిసవాడు... రంగయ్యలాగనే నవ్వేవాడు. గాలిలో గుప్పిటపట్టి నవ్వులూ, నాట్యాలూ చేస్తూ వెంటపడిన పిల్లలకు, తలో పట్టెడూ పటికబెల్లం ముక్కలిచ్చేవాడు...వాడు, – ఆ రంగదాసు చిందులువేసిన చోట మోపెడు మల్లెపూలు రాలేవి...వాడు, శుక్లపక్షంలో వెన్నెలున్నట్టు ఉన్నాడు. వెన్నెలంత నవ్వు వెదజల్లాడు. అంతులేని ఆనందం అందరికీ మౌనంగా యిచ్చాడు. చంద్రరేఖల్లే అనంతాన కలిసిపోయి శాశ్వతుడైనాడు. వాడి పుణ్యాన మా గ్రామానికి యిప్పటికీ మల్లెలు పుష్కలం! మరి ఆ ఆనందం, అది, వాడి ఒక్కడి సొమ్మే!

కేవలం ఆ ఒక్కడి సొమ్మే కాదు, మరో దూదేకుల సాయేబు యిస్మాయిల్‌కు వారసత్వం వచ్చింది.

వాడు నిత్యమూ బైర్–బత్ బుజాన వేసుకుని ఆ వీధినే పోతుండేవాడు. కట్టు పొగరుబోతని ప్రతీతి. తనకంటికి ఆ యిల్లు నచ్చితేనే అడుగు పెట్టేవాడు. పరుపో దిండో కుట్టేవాడు. లేదో పిలిచిన ఆసామిని పట్టుకుని, పర్పామీద పడుక్కుంటావ్–హాట్కి పర్పా ఉడాయిస్తుందిగాదూవయ్యా...సాపమీద పడ్కో అనేశేవాడు. ఒకనాడు, గోపాలదాసుగారు, అంటే ముట్నూరి గోపాలదాసుగారు, ఆలయంలోనుంచి వీధిమీదికి రావడం, – వీడటే రావడం జరిగింది. వీరు వాడివంక చూశారు – బహు ఆరాగా, వీడు మామూలు నిర్లక్ష్యంతో ఓ కన్నట్టు పారేసి, – ఏవండి పెద్దవారూ...మీకూ పర్పా కావాలా! అన్నాడు.

“నాకు పరుపెందుకు సాయేబూ, ఉన్న బలుపు చాలదూ అన్నారు వారు.

“యింతబందోబస్తీమీద ఉండి సాపమీద పడుక్కుంటారా?–”

“నాకు, ఆ చాపమటుకెందుకూ, యీ నేల చాలదూ!

“అదేమిటయ్యా...మీకీ, సాప ఖరీద్ చేసేదాన్కి పైసా లేదా?”

“లేకేం, కావలసినంత ఉంది. అదుగో నా ఖజానా...” అని ఆలయంలో స్వామిని చూపించారు.

“అక్డ బిరాయించినవార్కి మీరూ గులామిలా?”

"వారి గులాములకు గు లామును...అవును నాయనా, నా మాట నమ్మకపోతే అదిగో చూడు, వాడినే అడుగు, నిజం చెబుతాడు..."

యిస్మాయిల్ భుజంమీద చేయివేసి గోపాలదాసుగారు వాడికి గోపాలస్వామిని చూపించారు. మౌనంగానే ఉపదేశం చేశారు.

అంతే. వాడు భుజాన ఉన్నవి అక్కడే జారవిడిచినాడు. పోయి ఆ ఆలయం అరుగుమీద కూర్చున్నాడు. తలవంచుకుని ఏడురోజులున్నాడు. ఎనిమిదోనాడు ఉదయం గోపాలదాసుగారు దయచేసి, వీడినిచూసి, బిగ్గరగా నవ్వుకుంటూ స్వామికి అక్కడనుండే నమస్కరించి దారిని పోయినారు.

ఆ నవ్వుతో, యిస్మాయిల్, కదిలినాడు. అక్కడనుంచి లేచాడు. అక్షరం రానివాడు, అలా తలవంచుకుని నడుస్తూంటే వాడు పాడేపాటలు వినేందుకు ఎందరో వెంటబడేవారు. ఆ పాటలు యీ నాటికీ మా గ్రామంవారు పాడుకుంటూ ఉంటారు. నడుస్తూ నడుస్తూ ఏ యింటిముందో ఆగేవాడు. ఇంటియిల్లాలు ఒక్కముద్ద దోసిలిలోవేస్తే అది అక్కడే తినేవాడు. తిన్నగాపోయి బందరుకాలువ పాయ ఒడ్డున కూర్చునేవాడు.

వారిపాట విన్నవారందరూ, భక్తులైనారు...వెంట తిరిగినవారు వేత్తలైనారు – ఏటేటా వారిపేరున ఉత్సవాలు, మా గ్రామంలో జరుగుతూనే ఉంటవి.

అలాటివాడు కాదు, అంతవాడు కాదు, కోమటి సుబ్బయ్య. పాతకలాటివాడు, బొంగురుగొంతువాడు, గంటకోమాట మాట్లాడేవాడు. ఒంటెడు నామాలవాడు, మోపెడు తులసిపూసలవాడు. రామాంజయ్య కార్ఖానాలో, చిన్నప్పటినుంచీ పని చేసినవాడు రామా! అని మట్టుకు స్పష్టంగా ఉచ్చరించగలిగినవాడు.

చిన్న దుకాణం, పెద్దయెత్తున అమ్మకం...రాత్రి పదింటికి సాధువులందరూ చేరేవారు. గోడకానుకుని కూర్చుని ఆ తత్వాలన్నీ ఆనందంగా ఆలకించేవాడు. పదకొండు కాగానే చుట్టుప్రక్కల తిరుగుతూన్న, గోవులన్నీ వచ్చేవి. పెద్దపళ్లెముల నిండుగా అప్పుడువండి చల్లార్చిన సరుకు పట్టుకువచ్చి బహుశ్రద్ధగా వాటికి ఆరగింపు చేసేవాడు. నీరు పట్టేవాడు. "పోయిరండే తల్లులారా! యివేళ ఏంపెట్టానో, ఏం తిన్నారో రేపేలోపం రానీయను లెండమ్మా," అని మ్రొక్కేవాడు. చేరిన సాధువులకు తుష్టిగా వడ్డించేవాడు. తలో యింత ముట్టచెప్పేవాడు. అమ్మిన అమ్మకంలో మర్నాడు కొనుగోలుకూ, రోజువారీ జీతాలకూ, యీ ధర్మాలకూ పోను, మిగిలింది రొండినపెట్టుకొని తిన్నగా ఓమైలు నడిచి ఏ అర్ధరాత్రికో యింటికి చేరుకునేవాడు.

ఇల్లు అంటే తనదికాదు – తోబుట్టువుది. తనకు తానొక్కడే. అక్కడే స్నానంచేసి, ఉదయమేవచ్చి కన్యకా పరమేశ్వరికి నిన్న మిగిలిన సొమ్ము సమర్పించి, వచ్చి వ్యాపారం చేసుకునేవాడు...గోవులకూ గోసాయిలకూ – యిప్పటికీ అలా సాగించేవారున్నారా? ఔనంటే అది అబద్ధం.

– ఈ బ్రతుకు అబద్ధం అనుకుంది, అలా తన వారితో అనేసింది, వాడలో పుట్టిన ఒక చిన్నది.

చిన్నదానితల్లి, జమీందారుల ప్రాపకానవుండి బిడ్డలకు మొగంవాచిపోయింది. ఎవరో ఒక సాధువొచ్చి విభూతిచ్చి మగపిల్లాడా, ఆడకూతురా? అనగా –

మొగపిల్లాణ్ణేం జేసుకోను? ఆడపిల్లయితే – అక్కరకొస్తుంది. అన్నదట! మొగపిల్లడైతే నీ కక్కరకు వచ్చేవాడు, ఆడకూతురు కలుగుతుంది, అది నీకు అందకుండాబోతుంది, అన్నాడు సాధువు. అంటే ఏ మహారాజుల కటాక్షమో ప్రసరించగా తనకందని ఫాయాకు పోతుందనుకుందా తల్లి.

పిల్లకి యీడొచ్చింది. ఒకరిద్దరు ఘరానావారు వచ్చారు. రానిచ్చింది. ఏమిబోధ చేసేదోకాని ఒక్క క్షణంలో యువతలకువచ్చి ఆ తల్లిముందు చెంపలేసుకుని, 'మేము అపచారం చేశాము. అమె మహాయోగిని!' అన్నారు. ఆ తల్లితోబాటు ఆ వాడా, ఆ వాడతోబాటు ఊరూ, అప్పుడు కన్నుదెరిచింది. జ్ఞానమాంబను గౌరవించింది. బెజవాడ కనకదుర్గ తన నీడను, ఆ జన్మకు సాఫల్యమిచ్చింది.

చిత్తగించారు...మా గ్రామం చరిత్రలోకి జొరబడవలసిన అగత్యం లేదు...ఈ గోరంత గొప్పే...మాకు ఎల్లకాలం చాలును!

★ ★ ★